Domoljubni radio

Portal domoljubnog radija

Feljton: PAPA PIO XII. I VATIKANSKI APOSTOLSKI ARHIV (1/6)

Antun Brađašević · Thursday, August 6th, 2020

Foto: papapioxii.it, pexels.com

Eugenio Pacelli – papa Pio XII. – mudri odvjetnik Rimokatoličke Crkve

Za nas Hrvate je znakovito što je za svoga pontifikata, 1952. godine, papa Pio XII. imenovao kardinalom zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca, koji je u to vrijeme pa sve do svoje smrti bio u kućnom pritvoru nakon što je pet godina robijao u Lepoglavi. Njih dvojica su bili, postoje mnogi pisani dokazi, iskreni i dobri prijatelji te dosljedni antikomunisti, što ratnim pobjednicima iz zemalja koji nisu baštinili demokraciju ni prije Drugoga svjetskog rata nikako nije odgovaralo.

Papa Pio XII (Foto: Zagrebačka nadbiskupija)

Jedan od papa koji je značajno obilježio Rimokatoličku Crkvu u 20. stoljeću, ali i ostavio vidljivi trag u svjetskoj povijesti općenito, bez dvojbi je Talijan, rođeni Rimljanin, Eugenio Maria Giuseppe Giovanni Pacelli (rođen 2. ožujka 1876., preminuo 9. listopada 1958.) koji je, nakon što je 2. ožujka 1939. godine izabran za 260. Petrova nasljednika na Svetoj Stolici, uzeo papinsko ime Pio XII.

Također, pontifikat pape Pija XII značajan je upravo jer je on stolovao u Vatikanu u vrijeme najvećeg krvoprolića u 20. stoljeću, te na početku hladnoratovskog razdoblja između tadašnjeg Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika (SSSR) i Sjedinjenih Američkih Država (SAD). Ovo je feljton o papi Piju XII. od ukupno šest nastavaka. Riječ je o papi rođenom u aristokratskoj obitelji koja je, s obzirom da se s očeve strane radilo o poznatoj rimskoj pravničkoj obitelji, kako tvrde službeni vatikanski izvori, oduvijek bila čvrsto vezana uz Vatikan i za pape kojima je služila obavljajući za njih pravne usluge. Primjerice, otac Filippo bio je dekan Vatikanskih odvjetnika, a brat Francesco poznati odvjetnik. Njegov djed, Marcantonio Pacelli, suosnivač je uglednih vatikanskih višejezičnih dnevnih novina *L'Osservatore Romano*, koje i danas izlaze. Prvi broj objavljen je u Rimu 1. srpnja 1861. godine. U tim novinama se, među ostalim, tradicionalno tiskaju službeni vatikanski dokumenti, nakon što isti budu službeno odobreni i objavljeni od strane Svete Stolice.

Vatikan (Foto: pexels.com

Kao *papabile* ili *naizgledniji kandidat*
izabran je za papu na svoj 63. rođendan

Eugenio Pacelli rodio se kao treće po redu, od četvero djece (starija sestra Giuseppa i brat Francesco te mlađa sestra Elisabetta), u poštenoj, vjerničkoj i bogobojaznoj katoličkoj obitelji Filippa i Virginije, rođene Graziosi. Već je u ranom djetinstvu, bez obzira na gotovo neprimjetnu govornu manu (mucanje) koja mu je izazivala nelagodu u dječačkoj dobi, pokazivao je sklonost ka čitanju i proučavaju svoje katoličke vjere koju su mu roditelji usadili već od ranog djetinjstva. Nakon završene osnovne škole i potom državne klasične gimnazije u Rimu, u skladu s obiteljskim očekivanjima, poslan je na Papinsko sveučilište Gregoriana u Rimu, na Institut sv. Apolinara, gdje je 1899. diplomirao teologiju i pravo. Za svećenika je zaređen u 23. godini, a potom se posvećuje studiju Kanonskog prava na istom sveučilištu i koji s uspjehom završava te ostvaruje doktorsku diplomu.

Budući papa Pio XII., tada još kao biskup Eugenio Pacelli, od 1917. do 1929. godine bio je apostolski nuncij u Njemačkoj uoči Hitlerova preuzimanja vlasti odnosno uspona nacionalsocijalizma, kamo ga je poslao Giacomo della Chiesa – papa Benedikt XV. nakon što ga je 1917. posvetio za biskupa. Prva diplomatsko-pastoralna služba bila mu je u Münchenu u Bavarskoj od 1917. do 1920., a potom u Berlinu od 1920. do 1929.).

Postao je papom u jednim od najkraćih i najmanje dramatičnih konklava u 20. stoljeću, u kojima je bio tzv. papabile ili *najizgledniji kandidat*, te je izabran za papu na svoj 63. rođendan, uzevši ime Pio XII. u zahvalivši se tako na određen način i svome prethodniku Piju XI. koji ga je stalno podržavao te, uostalom, i imenovao kardinalom 1929. godine. Inače, papa Achille Ratti odnosno Pio XI. iznimno je cijenio Pacellija. Vrlo brzo je prepoznao njegove političke i diplomatske vještine, kao i činjenicu da govori više različitih jezika, ali i da ima vrsno pravno, ali i zavidno teološko znanje, te ga je samo godinu dana kasnije, 1930., imenovao i državnim tajnikom Svete Stolice, umjesto kardinala Gasparrija. U njemu je očito vidio svoga nasljednika na Petrovoj stolici, kao budućeg mudrog odvjetnika Rimokatoličke Crkve u olovnim vremenima koja su uslijedila i svesrdno ga je pripremao za tu dužnost, iako to nikad nije javno rekao, barem nema zapisano. Iako su o novome papi odlučivala 62 kardinala na konklavama.

Naime, Eugenio Pacelli je bio filozof, pravnik i teolog, svestran i iskusan diplomat, poliglot – govorio je talijanski, francuski, španjolski, portugalski, njemački, engleski, latinski i grčki jezik.

Papa Franjo (Foto: Vatican Media)

Papa Franjo: Pio XII. imao je pastoralnih, teoloških, asketskih i diplomatskih kvaliteta

S obzirom da je njegov pontifikat započeo 1939. godine, dakle, u vrijeme kad su sve jače zvonili i ratni bubnjevi Drugoga svjetskoga rata, za geslo svogapontifikata odabrao je *Opus iustitiae pax* (*Mir je djelo pravde*), jer je preuzmanjem Petrove stolice molio za mir u svijetu, nasuprot ratu koji se počinje razbuktavati, smatrajući da se mirom ništa ne može izgubiti, te da se ratom sve može izgubiti. U razgovoru pape Franje 4. ožujka 2019. za *Vatican News* (*Vatikanske vijesti*), službenu multimedijsku platformu Svete Stolice, osnovanu 17. prosinca 2017. godine u kojoj su integrirane sve relevantne televizijske, radijske, internetske, agencijske i novinske vijesti vezane uz Papu, Vatikan odnosno Katoličku Crkvu u cjelini, a kojom upravlja Papinsko vijeće za društvene komunikacije – najavivši da će 2. ožujka 2020. otvoriti javnosti do jučer tajni, a sada javni Vatikanski apostolski arhiv, odnosno onaj njegov dio koji se odnosi na prethodnih 12 stoljeća svjetske i crkvene povijesti, te na sami pontifikat pape Pija XII. (1939. – 1958.) – o papi Piju XII. kazao je sljedeće:

„Sluga Božji Pio XII. stao je za kormilo Petrove lađe u jednom od najžalosnijih i najmračnijih trenutaka 20. stoljeća, uznemirenom i velikim dijelom razdrtom posljednjim svjetskim ratom, uz razdoblje ponovnog uređenja država i poslijeratne obnove koje je uslijedilo nakon njega. Njegov se lik istraživalo i proučavalo s brojnih vidika, katkada se o njemu raspravljalo i čak ga kritiziralo, reklo bi se, uz pokoju predrasudu ili pretjerivanje. Danas mu se prikladno vraća njegova vrijednost, i štoviše, prikazuje ga se u ispravnom svjetlu zbog njegovih višestrukih kvaliteta: prije svega pastoralnih, ali i teoloških, asketskih i diplomatskih“.

Papa je potom pozvao i na ozbiljno i objektivno povijesno istraživanje lika i djela pape Pija XII.
„Na taj način, ozbiljno i objektivno, će se u pravome svjetlu i primjerenoj kritici procijeniti djelovanje pape Pacellija, svijetle trenutke, kao one velikih nevolja, teških odluka, ljudske i kršćanske opreznosti, koji su se nekima mogli doimati kao prešućivanje, a koji su, naprotiv, bili pokušaji, ljudski gledano i vrlo mukotrpni, da se u trenucima najveće tmine i okrutnosti održi upaljen plamičak čovjekoljubivosti, skrivene, ali aktivne, diplomacije, te nade u mogućnost otvaranja srdaca“.

Papa Pio XII. imenovao je zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca – kardinalom

Nadbiskup Alojzije Stepinac ispred crkve sv. Petra u Zagrebu 1943.godine (Foto: Zagrebacka nadbiskupija)

No, za nas Hrvate je znakovito što je za svoga pontifikata, 1952. godine, papa Pio XII. imenovao kardinalom zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca, koji je u to vrijeme pa sve do svoje smrti bio u kućnom pritvoru nakon što je pet godina robijao u Lepoglavi. Njih dvojica su bili, postoje mnogi pisani dokazi, iskreni i dobri prijatelji te dosljedni antikomunisti, što ratnim pobjednicima iz zemalja koji nisu baštinili demokraciju ni prije Drugoga svjetskog rata nikako nije odgovaralo.

Primjerice, kardinal Stepinac nije išao u Rim po svoj kardinalski grimiz, a ni u konklave nakon smrti pape Pija XII. u listopadu 1958. godine. Naime, kao predsjednik Biskupske konferencije Jugoslavije, Stepinac nije bio siguran da će se iz Rima moći vratiti u domovinu, s obzirom da su jugoslavenske vlasti prekinule diplomatske odnose sa Svetom Stolicom odmah nakon njegova imenovanja kardinalom.

Nakon smrti, papu Pija XII. naslijedio je Angelo Giuseppe Roncalli koji si je uzeo papinsko ime Ivan XXIII., kako je sam rekao, po uzoru na svoga oca, Ivana Krstitelja i Ivana Apostola. Njegov pontifikat trajao je od 28. listopada 1958. do 3. lipnja 1963. godine.

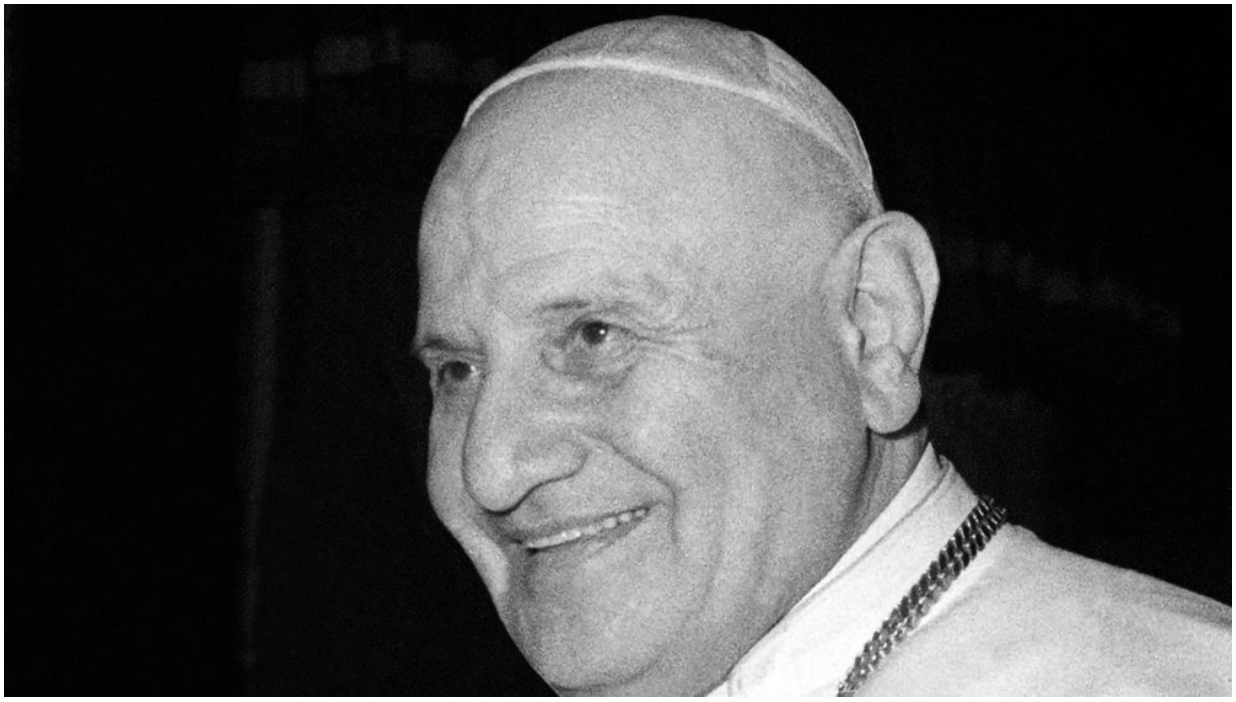

Angelo Giuseppe Roncalli – papa Ivan XXIII. – nasljednik pape Pija XII. (Foto: Vatican Media)

Za vrijeme uzništva kardinala Stepinca, papa Pio XII. često se obraćao našem uzoritom kardinalu pismima i brzojavima, ali i u svojim govorima nije zaboravio na svoga hrvatskog kardinala. Primjerice, tako je svojedobno u svojem govoru, oštro se protiveći komunističkoj presudi Stepincu kazao sljedeće: „Vođa hrvatskih katolika i metropolita Hrvatske, nadbiskup Zagreba, kardinal Stepinac, bio je kažnjen na 16 godina zatvora (1946.) zato, što je odbio podvrći se komunističkoj tiraniji, nego se odlučio govoriti u obranu progonjene Crkve i za slobodu svoga hrvatskoga naroda“ (izvor: internetske stranice Zagrebačke nadbiskupije).

Vatikanski apostolski arhiv – podzemni bunker (Foto: Vatican Media)

U Vatikanskom arhivu od ožujka 2020. dostupne su i tajne iz Drugog svjetskog rata Inače, upravo je papa Franjo 28. listopada 2019. godine preimenovao Vatikanski tajni arhiv u Vatikanski apostolski arhiv (na talijanskom: Archivio Apostolico Vaticano) kako mu je sada službeni naziv. Podsjetimo, odlukom pape Franje u ponedjeljak 2. ožujka 2020. deklasificirani su arhivi pape Pija XII. (dakle, osam godina prije isteka uobičajenog roka od 70 godina nakon smrti pape, op.a.), a koji je na čelu Svete Stolice bio uoči, za vrijeme i nakon Drugog svjetskog rata. Inače, Vatikanski apostolski arhiv proteže se na 85 kilometara polica, smještenih na dva kata, obuhvaća raspon od oko dvanaest stoljeća, od 8. do 20. stoljeća.

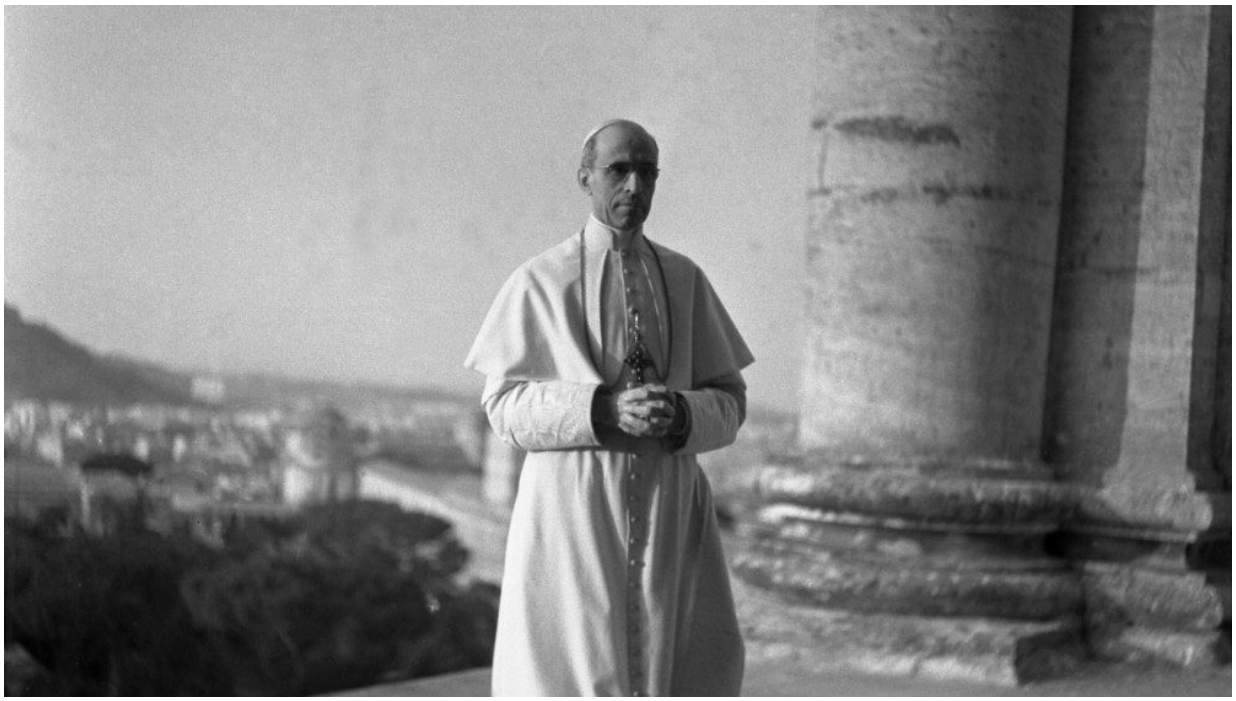

Papa Pio XII. je bio i ostao uvjereni pacifist i čovjek jake vjere (Foto: Vatican Media)

Tijekom Drugoga svjetskog rata, suprotno uvriježenim stavovima i pisanjima pojedinih bivših komunističkih ili aktualnih protukatoličkih medijskih i/ili društveno-političkih „radnika“, koji papu Pija XII. lažno i ciničkи nazivaju „Hitlerov papa“, iako znaju da su nacisti bili zakleti ateisti, isto kao i komunisti, papa Pio XII. je bio i ostao uvjereni pacifist i iskreni vjernik, ali i nadasve mudri odvjetnik Rimokatoličke Crkve koju je više nego uspješno vodio u tim teškim preratnim, ratnim i post-ratnim vremenima. Neumorno je tražio mirno rješenje i okončanje oružanog sukoba, pomogao u spašavanju Židova tijekom Drugog svjetskog rata, o čemu su svjedočili i mnogi ugledni Židovi.

Pozivajući se, među ostalim, na Lateranske ugovore Svete Stolice i Kraljevine Italije iz 1929. godine, Crkvu je nastojao držati neutralnom u ratnom sukobu, o čemu postoje i pisani dokazi u Vatikanskom apostolskom arhivu za razdoblje od 1939. do 1958.

godine koji su, dakle, od 2. ožujka 2020. Dostupni zainteresiranoj javnosti.

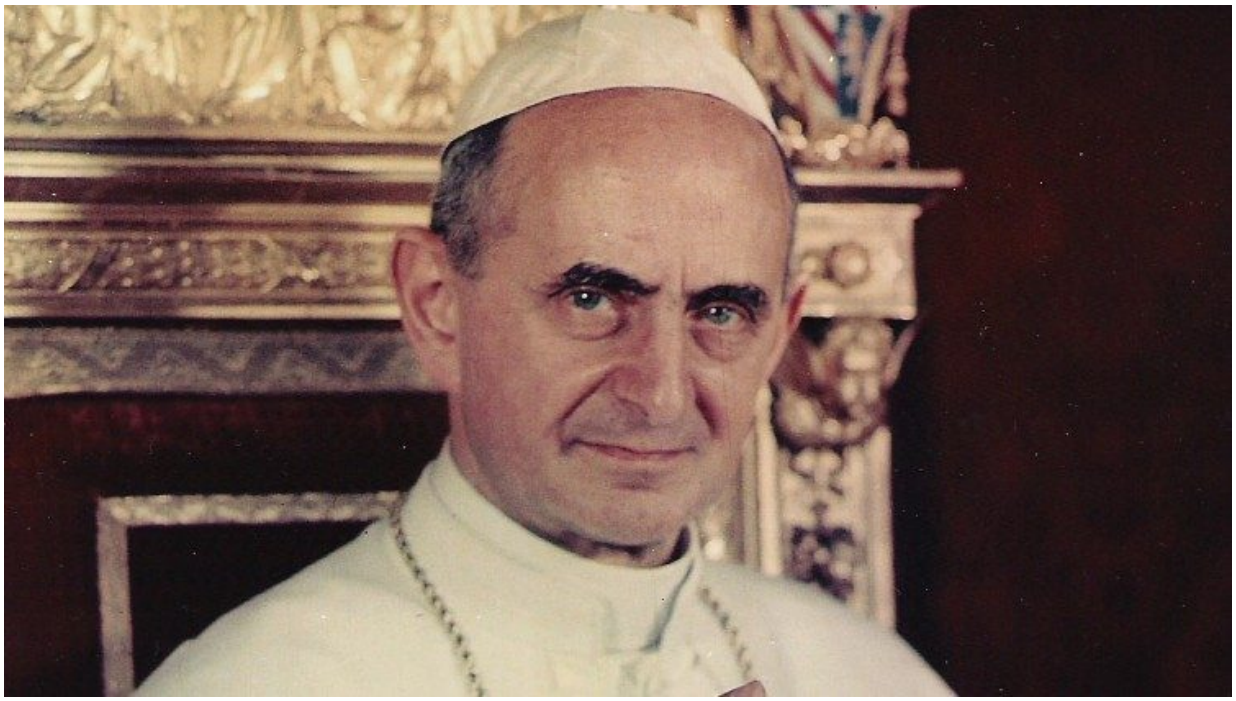

Papa Pavao VI. (Foto: Vatican Media)

Tajnik Svete Stolice za odnose s državama nadbiskup Paul Richard Gallagher izjavio je u ožujku 2020. za *Vatican News* da cjelokupni Vatikanski apostolski arhiv iz tog razdoblja ima oko dva milijuna dokumenata ili 323 dužna metra dokumenata u kutijama, fasciklima, registratorima i sl. Dokumenti pokrivaju široko područje djelovanja: radnje Svete Stolice tijekom Drugog svjetskog rata, njezinu diplomaciju, sporazume, humanitarni rad Crkve, izvještaje o određenim vjerskim i političkim pitanjima, obrazovna izvješća i dokumente koji se odnose na Svetu Stolicu.

Nadbiskup Gallagher pojasnio je da se u materijalima nalaze i dokumenti vezani uz još neke važne teme toga vremena, uključujući i monsinjora Giovannija Battistu Montinija, kasnijeg papu Pavla VI. (na čelu Rimokatoličke Crkve 1963. – 1978.).

Vatikanski apostolski arhiv (Foto: Vatican Media)

Koliko divizija ima taj papa (Pio XII.)?

Iz pontifikata pape Pia XII. datira i poznata anegdota prema kojoj je, navodno, Staljin na mirovnoj konferenciji u veljači 1945. na Jalti posrprdno priupitao tadašnjeg američkog predsjednika Roosevelta i britanskog premijera Churchilla: „Koliko divizija ima taj papa (Pio XII.)?“. Naime, bio je to Staljinov komentar na prijedlog ove dvojice da bi pri novoj podjeli Europe nakon rata trebalo uvažiti i stavove vrhovnog poglavara Rimokatoličke Crkve, pape Pija XII., koji prosvjeduje zbog gušenja ljudskih sloboda, rušenja crkava i zabrane vjeroispovijesti u zemljama koje kontrolira sovjetska Crvena armija. Kao što je poznato, papa Pio XII. nije bio uključen u te navodne razgovore i dogovore oko izgleda post-ratne Europe. Bit će zanimljivo vidjeti čuva li se u Vatikanskom apostolskom arhivu i neka šira korespondencija vezana uz ovu navodnu zgodu s Jalte, ili će dokumenti pokazati da je zapravo bila riječ o prigodnom vicu koji samo djeluje kao djelić povijesti.

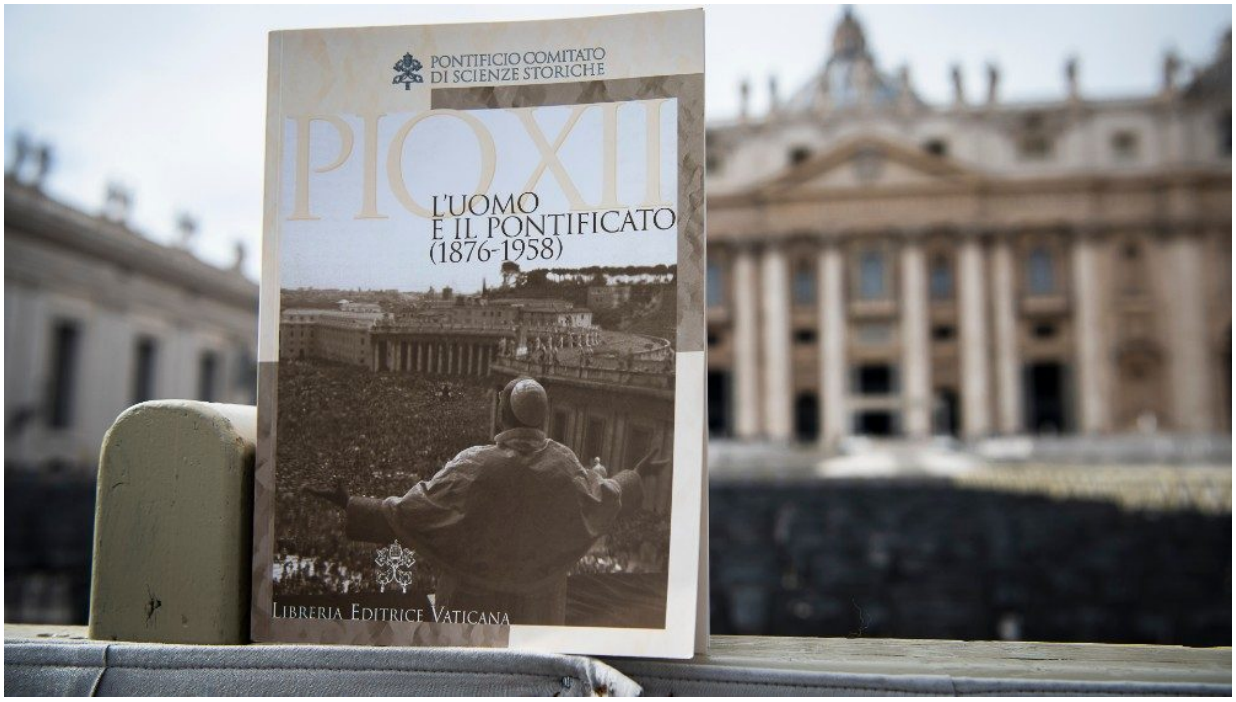

Foto: Vatican Media

Autor: *Ivan Matić Nević (ivan.matic1976@gmail.com)*

Fotografije: *papapioxii.it, pexels.com,*
Vatican Media, arhiva *Informativne katoličke agencije (IKA) i*
Zagrebačke nadbiskupije

U sljedećem nastavku (2/6)…

Od imenovanja biskupa Eugenija Pacellija apostolskim nuncijem u Njemačkoj 1917. do izbora kardinala Eugenija Pacellija za papu 1939.

P.S.
Dopušteno je drugim medijima prenošenje ovoga sadržaja uz objavu izvora i autora.

Autora objavljenog sadržaja financijski podržava:
Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

This entry was posted on Thursday, August 6th, 2020 at 12:07 pm and is filed under Aktualno, Nekategorizirano You can follow any responses to this entry through the Comments (RSS) feed. Responses are currently closed, but you can trackback from your own site.